

11-МАВЗУ. МАМЛАКАТНИ МОДЕРНИЗИЦИЯ ҚИЛИШ ШАРОИТИДА КАСБ ТАЪЛИМИ МУАССАСАСИНИ БОШҚАРИШ

Мустақил Республикамиз амалиётида қўлланаётган қомусимизда белгилаб берилган қонунларимиздан келиб чиққан ҳолда шуни таъкидлаш лозимки, ҳар томонлама камолга етган баркамол инсон учун зарур бўлган маънавият қирралари - иймон, эътиқод, меҳр, ватанпарварлик, инсонга чексиз муҳаббат, дўстлик, мурувватлилик, қаноатлилик ва сабр-тоқатлилик, сахийлик, миллий ғурур каби фазилатларни шакллантириш зарурдир.

Тарбиядан кўзланган асосий мақсад, ҳар томонлама маънавий ривожланган ақлий ва ахлоқий баркамол шахсни шакллантиришдан иборат. Шунга кўра тарбиявий фаолиятнинг мазмуни, ташкилий шакллари ва усуллари айнан ана шу мақсадга эришишни тақозо этади.

Ўқув-тарбия жараёнининг
қонун-қоидалари

Тарбиянинг маълум бир
мақсадга қаратилганлиги
қоидаси

Тарбиянинг инсонпарварлик ва
демократик қоидаси

- Маълумки, ўқув тарбиявий жараёни бошқариш педагогик жамоа фаолиятини ташкиллаштириш орқали амалга оширилади. Шу сабабли ўқув муассасасини бошқаришнинг асосий объекти педагогик жамоа ҳисобланади.
- Ижтимоий бошқарувнинг асосий моҳияти қуйидаги икки асосий масалани ечишга қаратилади:
  - 1. Педагоглар фаолиятини йўналтириш.
  - 2. Педагоглар фаолиятини фаоллаштириш.

Педагогик фаолиятни фаоллаштиришда бошқарув дастурининг сифати, яъни аниқлиги, реал шароитга асосланганлиги, пировардида юқори натижа бериши, ишланганлик даражаси ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлади. Ҳар бир соҳага оид дастурлар алоҳида хусусиятларга эга бўлади, бироқ уларнинг барчасида қуйидаги қонуниятлар кузатилади: бажариладиган иш қай даражада кўпроқ ижодий меҳнатни талаб қилса, жамият шу даражада инсонпарварлашиб ва демократлашиб боради, чеклашлар қай даражада кам бўлса ташаббус билан ишлаш даражаси шунча ортиб боради.

**Таълим
муассасасини
бошқаришда
рахбар:**

Тизимни ташкил этишни
ишлаб чиқиши, тадқиқот,
лойиҳалаш ишларини
йўлга қўйиб иш тартибини
белгилаши, шошма-
шошарликка йўл
қўйилмаслиги

Амалий иш бажаришнинг
белгиланган тартибда ва
тизимга мувофиқ
бажарилаётганини
текшириш

Иш меъёрининг
бузилишига йўл
қўймасликни, қийинчилик
ва тўсиқларни ўз вақтида
баргараф этилишини
кузатиши

Таълим муассасаси раҳбари иш фаолиятини 4 босқичга ажратиб кўрсатиш мумкин:

- 1. Олинган ахборот асосида қарор қабул қилиш. Ишнинг вазифаларини ва йўналишларини белгилаш. Маълум объектив маълумотларни таҳлил қилиш ва умумлаштириш. Яқин истиқболли режаларни белгилаш. Ишнинг мавжуд ҳақиқий аҳволини белгилаш, уларни таққослаш, имконият даражаларини ҳисобга олиш, вариантларни танлаш, муассасанинг ривожланиш йўлини белгилаш ва бошқалар.
- 2. Тегишли янги қарорларнинг асосий ғояларини уларни ижро қилувчиларга тушунтириши, олинган маълумотларга асосан ишни кўриб чиқиб, камчиликларни тuzатиши, бу вазифаларни амалга оширишда ўқув-тарбияга оид тадбирларни амалга ошириши, кадрлар танлашдан тўғри фойдаланиши ва ҳоказолар.
- 3. Таълим-тарбия жараёнининг ҳақиқий аҳволи тўғрисида доимий ишончли маълумотлар олиб туриши, давлат дастурларининг бажарилишини, талабаларда ягоналикка эришилишини назорат қилиши, ўқитувчилар ва бутун жамоанинг ҳисоботларини эшитиб бориши ва бошқалар.
- 4. Фавқулодда юзага келган камчилик ва нуқсонлар ҳамда тўсиқларни бартараф этиши, интизомга оид суҳбатлар ташкил қилиши, шикоят ва илтимос билан келган ота-оналарни қабул қилиши, муассасани бошқаришнинг асосий вазифаларидан чалғитмайдиган ишлар ва топшириқларни бажариши ва ҳоказолар.

Бошқарувнинг
алоҳида олинган
даврини
қуйидаги
жараёнларни
қамраб олган
бўғин сифатида
тасаввур қилиш
мумкин

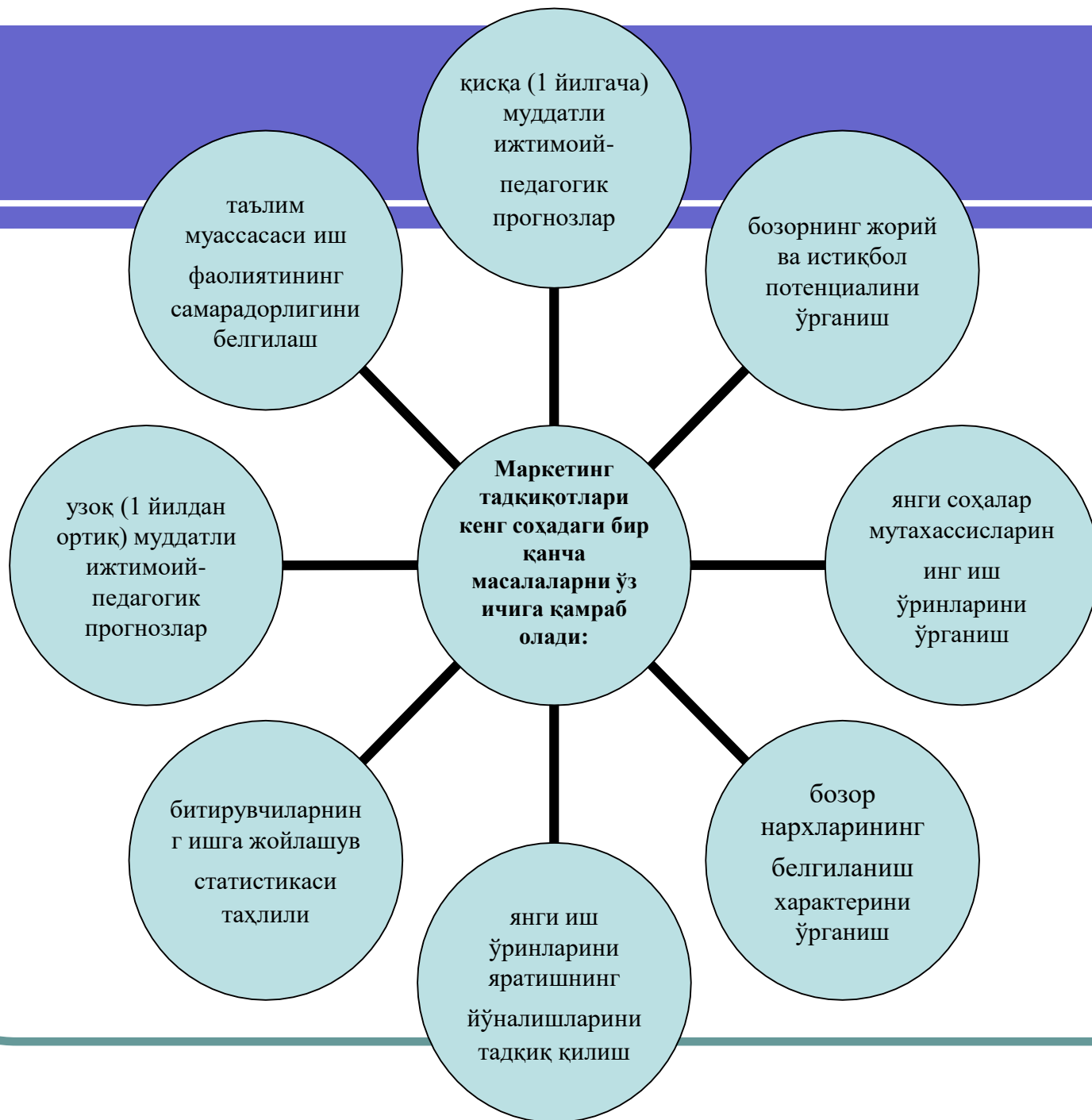
Ахборотларни
қабул қилиш
ва уларнинг
таҳлили

Бошқарув
қарорининг
қабул
қилиниши

Таълим
муассасаси
фаолиятини
режалашти-
риш

Режани
бажариш учун
ишни ташкил
қилиш

Ҳисоб-китоб,
назорат
ишлари ва
натижаларини
таҳлил қилиш

- Таълим муассасаси бошқарувининг педагогик йўналиши барча имкониятларни асосий мақсад - ёш авлодни ижтимоий ишлаб чиқариш соҳасига муваффақиятли кириб боришини таъминлашга қаратилган бўлади. Таълим муассасаси раҳбари томонидан олға суриладиган режалар ва муҳим тадбирлар жамоада муҳокама қилиниши ҳамда мувофиқлаштирилиши лозим. Раҳбарнинг бу борадаги ҳаракатлари қўйилган вазифани амалга оширишга изчил ва қатъий ёндашиб борилганда доимо қабул қилинади ва қўллаб-қуватланади. Ўқув юрти раҳбари жамоада ўз ишини ўзаро ҳурмат ва талабчанлик асосида ташкил этиши лозим.

Маънавий етуклик

сиёсий,
ҳуқуқий ва
ахлоқий
етуклик

маърифатли-
лик ва
маданиятли-
лик

ходимларни
ватанпарвар-
лик руҳида
тарбиялашга
қодирлик

топширилган
иш учун
шахсий
жавобгарлик-
ни ҳис қилиш,
ҳалоллик,
виждонлилик

ташаббус ва
илғорликни
қўллаб-
қувватлаш
қобилияти

**Раҳбарлар
зиммасига
юклатилган
талаблар**

**Маънавий
етуклик**

**Интизом ва
меҳнатга бўлган
муносабати**

**Билим
даражаси**

**Ташкилотчилик
қобилияти**

**меҳнатсеварлик;
жамоа ўртасида
интизомни йўлга
қўя билиш;**

**ишни режали
олиб бориш**

**иқтисодиётни,
техника ва
технологияни
билиши**

Раҳбар қуйидаги муаммоларни ҳал этиши керак:

- - ақлий ривожланиш (ходимларнинг умумий ва касбий маълумоти);
- - маънавий бойиш (маданий тадбирлар ташкил этиш, этик муаммоларни ечиш);
- - муомала маданиятини юксак даражага кўтариш.
- Бунда қуйидаги тамойилларга риоя қилиш лозим:
- - эзгу идеаллар билан машғул бўлиш;
- - шахсий хислатларни такомиллаштириш.

Раҳбар тарбиявий
таъсирни амалга
оширишининг
қуйидаги таъбир
жоиз бўлса,
«технологик
тамойллари»
мавжуд

Руҳий ўзига
хослик

Маънавий
мотивлар

Якка
тартибда
ёндашиш

Меҳнат
фаолиятининг
талабларига
мослашиш

Шахсий
мўлжал

Ўз-ўзини назорат ва муҳокама учун саволлар:

1. Ўқув-тарбиявий жараёни бошқариш қандай амалга оширилади?
2. Педагогик жамоага таъриф беринг?
3. Маркетинг – нима?
4. Бошқарув фаолиятини амалга оширишда маркетинг тизими ҳақида сўзлаб беринг?
5. Бошқарув дастури қандай амалга оширилади?
6. Шахс ривожланишининг асосий психологик ва педагогик омиллари ҳақида сўзлаб беринг?
7. Шахс ривожланишини ҳаракатга келтирувчи қандай кучлар мавжуд?
8. Ўқув юртларида таълим жараёни қандай шаклларда амалга оширилади?
9. Менежмент – нима?
10. Раҳбарга шахсига қўйиладиган талаблар Синингча бугунги кун раҳбари қандай хислатларга эга бўлиши керак?